

Komentář k základním výsledkům SLDB 2021 v Olomouckém kraji

Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2021 jsou opět zpracovány především podle místa obvyklého pobytu sčítaných osob. Údaje tak jsou srovnatelné se sčítáním v roce 2011, ale možnosti srovnávání s předchozími sčítáními jsou omezené.

Místo obvyklého pobytu je definováno jako místo, kde osoba převážně pobývá, tráví dobu svého každodenního odpočinku bez ohledu na dočasnou nepřítomnost, a kde je členem konkrétní domácnosti. Pro zahrnutí osoby do obvykle bydlícího obyvatelstva České republiky je rozhodující kritérium délky pobytu nejméně 12 měsíců, příp. úmysl dlouhodobého pobytu.

Výsledky sčítání 1961 až 2001 byly zpracovány podle **místa registrovaného pobytu (resp. v tehdejší terminologii podle místa trvalého pobytu)**, tedy podle pobytu úředně hlášeného, a to bez ohledu na to, kde občan skutečně bydlel nebo kde byl sečten.

Obyvatelstvo

V Olomouckém kraji mělo k 26. 3. 2021 obvyklý pobyt 619 788 osob (tj. 5,9 % z populace České republiky). Tímto počtem se kraj zařadil na pozici 7. nejlidnatějšího mezi 14 kraji. Populačně největším byl kraj Středočeský (1 415 tis. osob). V dalším pořadí následovala Praha (1 301 tis. osob) a kraje Jihomoravský (1 198 tis. osob) a Moravskoslezský (1 163 tis. osob). Nejméně lidnatým zůstal kraj Karlovarský (279 tis. osob). Registrovaný pobyt mělo v Olomouckém kraji 623 891 obyvatel.

Rozmístění obvykle bydlícího obyvatelstva podle velikostních skupin obcí odráželo územní a sídelní specifika Olomouckého kraje. V souladu s Českou republikou (bez vlivu Prahy) žilo nejvíce osob ve městech s 20 až 50 tis. obyvateli a naopak nejméně osob v obcích do 199 obyvatel. V jiné analogii s republikou bylo v Olomouckém kraji možné vysledovat obdobnou soustředěnost populace do obcí s 1 až 5 tis. obyvateli a měst nad 20 tis. obyvatel. V těchto velikostních kategoriích obcí a měst žily jak v Olomouckém kraji, tak v České republice necelé dvě třetiny obvykle bydlícího obyvatelstva. Nejvýraznější odchylky mezi krajem a republikou způsobila odlišnost v sídelní struktuře. Nulový podíl populace ve městech s 50 až 100 tis. obyvateli souvisel s absencí měst této velikosti na území kraje. A naopak pod vyšší zastoupení obyvatel v obcích s 1 až 2 tis. obyvateli se podepsala vyšší četnost těchto obcí v Olomouckém kraji.

Nejvíce obyvatel Olomouckého kraje žilo k rozhodnému okamžiku Sčítání 2021 v okrese Olomouc (237,3 tis. osob). S výrazným odstupem následovala trojice okresů Přerov (124,1 tis. osob), Šumperk (116,5 tis. osob) a Prostějov (106,4 tis. osob). Nejméně obvykle bydlícího obyvatelstva měl okres Jeseník (35,5 tis. osob). V detailnějším pohledu žilo nejvíce obyvatel ve správním obvodu obce s rozšířenou působností (ORP) Olomouc (169,4 tis. osob), který byl 5. nejlidnatějším mezi 206 správními obvody ORP v České republice. V dalším pořadí následovaly správní obvody ORP Prostějov (96,2 tis. osob) a Přerov (76,6 tis. osob). Na opačném pólu pořadí se umístily správní obvody ORP Konice (10,1 tis. osob), Lipník nad Bečvou (14,5 tis. osob) a Mohelnice (18,3 tis. osob). Z pohledu 402 obcí Olomouckého kraje bydlelo nejvíce obyvatel ve statutárních městech Olomouc (106 063 osob), Prostějov (43 666 osob) a Přerov (41 019 osob). Nejméně obyvatel měla trojice obcí Šléglov (26 osob), Janoušov (37 osob) a Mutkov (48 osob).

Podle obvyklého pobytu žilo v Olomouckém kraji 303 895 mužů (tj. 49,0 %) **a 315 893 žen** (tj. 51,0 %). Obecným rysem genderového složení populace bylo, že s rostoucí velikostí sídel zastoupení žen spíše mírně rostlo. Početní převaha mužů tak popisovala pouze kategorii obcí do 1 tis. obyvatel. Naopak v populaci větších obcí již převládaly ženy. Zcela nejvyšší podíl žen, a to 52,3 %, byl ve městech nad 20 tis. obyvatel, kterými jsou města Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk. Jestliže rozdíl mezi 5 okresy byly téměř zanedbatelné a mezi 13 správními obvody ORP velmi malé, na úrovni obcí byla rozmanitost značná. V populaci 205 obcí početně převládali muži, naopak pro 185 obcí platila převaha žen. Genderová rovnováha nastala v 11 obcích a ve vojenském újezdu Libavá neměl obvyklý pobyt nikdo. Nejvyšší podíl mužů měla obec Mírov (77,0 %),

ve které má sídlo věznice. Naopak nejvyšší zastoupení žen bylo charakteristické pro obec Radkova Lhota (65,5 %), kde sídlí domov pro seniory a domov se zvláštním režimem s početní převahou žen.

Celkem 317 785 obyvatel Olomouckého kraje žilo v obci, v jaké mělo bydliště i v době svého narození. Podíl rodáků v kraji (51,3 %) byl vyšší než hodnota republikového průměru (50,4 %) a 6. nejvyšší v mezikrajském srovnání. Zcela nejvyšší zastoupení rodáků vykázal kraj Moravskoslezský (56,0 %) a Zlínský (55,0 %). Jejich nejnižší podíl byl v kraji Středočeském (41,6 %). Obdobně jako pro zastoupení žen v populaci platilo, že vyšší podíl rodáků byl charakteristický zejména pro větší sídla. V Olomouckém kraji platila nadpoloviční převaha rodáků v kategorii měst nad 5 tis. obyvatel. V územním detailu náležely mezní hodnoty správním obvodům ORP Přerov (54,5 %) a Jeseník (46,7 %).

Se státním občanstvím České republiky bydlelo v Olomouckém kraji 608 348 osob, tj. 98,2 % krajské populace. **S cizím státním občanstvím žilo v kraji pouze 10 499 osob, tj. 1,7 %.** Jednalo se o nejnižší podíl v mezikrajském srovnání, který výrazně zaostal za republikovým průměrem (4,7 %). Polovinu cizích státních příslušníků bydlících v kraji tvořili téměř rovným dílem Slováci (2 666 osob) a Ukrajinci (2 517 osob). Třetina cizinců s bydlištěm v kraji žila v Olomouci (3 432 osob). Republikově nejvyšší zastoupení osob s cizím státním občanstvím měla populace hlavního města Prahy (13,9 %).

Výrazných změn doznala v porovnání censů v letech 2011 a 2021 věková struktura obyvatel Olomouckého kraje. Mezi základní vývojové trendy patřilo navýšení počtu dětí ve věku do 14 let (o 7,8 tis., tj. o 8,6 %) a zejména seniorů ve věku 65 a více let (o 31,1 tis., tj. o 30,6 %) při současném úbytku produktivní populace ve věku 15 až 64 let (o 45,7 tis., tj. o 10,5 %). Tyto změny se promítly i do zvýšení průměrného věku obyvatel v Olomouckém kraji na 43,3 let (6. nejvyšší hodnota v mezikrajském srovnání).

K rozhodnému okamžiku Sčítání 2021 žilo v Olomouckém kraji 98 164 dětí ve věku do 14 let. Podíl dětské složky v kraji (15,8 %) byl mírně pod republikovým průměrem (16,1 %). Relativně nejvyšší zastoupení dětí měly v Olomouckém kraji velikostní skupiny obcí s počtem 200 až 5 tis. obyvatel. Z pohledu správních obvodů ORP jich bylo relativně nejvíce na Olomoucku (16,5 %) a relativně nejméně na Konicku (14,6 %). **Ve věku 15 až 64 let bydlelo v kraji 388 906 obyvatel.** Jestliže podle výsledků Sčítání 2011 tvořil podíl produktivní složky populace 69,2 %, o desetiletí později se snížil na 62,7 %. V porovnání krajů se jednalo o 6. nejnižší hodnotu, která nedosahovala republikového průměru (63,5 %). Zvýšený podíl produktivního obyvatelstva charakterizoval populaci krajského města Olomouce (64,5 %). V územním detailu správních obvodů ORP vynikalo Mohelnicko na straně jedné (64,3 %) a Konicko na straně druhé (61,1 %). **Ve věku 65 a více let žilo v Olomouckém kraji 132 718 obyvatel.** Jejich podíl se od předchozího censu zvýšil o 5,2 procentního bodu na 21,4 % a byl po kraji Královéhradeckém a Zlínském 3. nejvyšší v České republice. Nadprůměrně vysoké zastoupení seniorů vykázala populace měst s počtem 10 až 50 tis. obyvatel. Relativně nejvíce jich žilo ve správním obvodu ORP Konice (24,4 %) a relativně nejméně ve správním obvodu ORP Olomouc (19,5 %).

Již od roku 2006 žije v Olomouckém kraji více seniorů než dětí. **Podle výsledků Sčítání 2021 bydlelo v kraji 135,2 osob ve věku 65 a více let na 100 dětí ve věku 0 až 14 let.** Tento poměr, definovaný jako index stáří, byl nad republikovým průměrem (127,0) a 4. nejvyšší v mezikrajském srovnání. Na území Olomouckého kraje byl nejvyšší ve správních obvodech ORP Konice (167,2), Jeseník (163,2) a Přerov (155,1). Na opačném pólu pořadí se seřadily správní obvody ORP Olomouc (118,0), Lipník nad Bečvou (125,7) a Prostějov (131,3). Výraznou rozmanitost poskytuje index stáří na úrovni jednotlivých obcí. Maximální hodnota náležela již zmíněné obci Radkova Lhota (1 600,0), kde má sídlo sociální zařízení. S výrazným odstupem následovaly obce Kobylá nad Vidnavkou (368,4), Hynčina (364,3), Janoušov (350,0) a Komárov (337,5). Z obcí s alespoň 1 tis. obyvatel příslušel nejvyšší index stáří obcím Loučná nad Desnou (263,0), Velké Losiny (206,4) a Sobotín (193,6). A z obcí nad 10 tis. obyvatel vynikala města Jeseník (184,0), Přerov (170,6) a Šumperk (169,0). Více dětí než seniorů žilo v 73 ze 402 obcí Olomouckého kraje. Nejnižší index stáří, tj. nejvýraznější početní převahu dětí nad seniory, měly obce Hlušovice (49,6), Lhotka (53,3) a Dubčany (58,0).

Z celkového počtu 303 895 mužů bylo 47,0 % svobodných, 39,6 % ženatých, 10,6 % rozvedených a 2,6 % ovdovělých. Zbývající 0,4 % tvořili muži s nezjištěným rodinným stavem, příp. muži s ukončeným registrovaným partnerstvím. Podíl svobodných mužů byl v kraji pod republikovým průměrem (47,8 %)

a 8. nejvyšší mezi 14 kraji. Relativně vyšší zastoupení svobodných mužů charakterizovalo města nad 5 tis. obyvatel, a především pak krajské město Olomouc, ve kterém svobodní tvořili nadpoloviční většinu mužské populace (50,1 %). Odrazem výše uvedené skutečnosti bylo, že nejvyšší podíl svobodných mužů vykázal správní obvod ORP s nejlidnatějším sídlem, tj. Olomouc (48,3 %). Jejich nejnižší zastoupení naopak zaznamenal správní obvod ORP s nejméně lidnatým sídlem, tj. Konice (45,0 %). Podíl ženatých mužů v kraji byl nad republikovým průměrem (38,7 %) a 7. nejvyšší v mezikrajském srovnání. Rozložení ženatých v mužské populaci bylo do jisté míry zrcadlové k rozložení svobodných. Jejich relativně nejvyšší zastoupení bylo typické pro obce do 5 tis. obyvatel. V územním detailu náležely krajní hodnoty správním obvodům ORP Konice (43,1 %) a Jeseník (37,0 %). Podíl rozvedených mužů téměř souhlasil s republikovým průměrem (10,6 %) a byl 8. nejvyšší mezi 14 kraji. Mezní hodnoty náležely stejným správním obvodům ORP, pouze v obráceném pořadí. Nejvyšší podíl rozvedených mužů žil na Jesenicku (12,4 %), naopak jejich nejnižší podíl byl na Konicku (9,0 %).

Z počtu 315 893 žen bylo 37,0 % svobodných, 38,0 % vdaných, 12,8 % rozvedených a 11,9 % ovdovělých. Zbývající 0,3 % představovaly ženy s nezjištěným rodinným stavem, příp. ženy s ukončeným registrovaným partnerstvím. V absolutním vyjádření žilo v kraji o 25,8 tis. méně svobodných žen, než kolik bylo mužů stejného rodinného stavu. Podíl svobodných žen se nacházel pod republikovým průměrem (38,1 %) a byl 7. nejvyšší v mezikrajském srovnání. Z pohledu velikostních skupin obcí se vymykalo postavení krajského města Olomouce, ve kterém bylo zastoupení svobodných žen (41,3 %) výrazně nad krajským i republikovým průměrem. V porovnání s muži se v případě svobodných žen vyskytly zřetelnější regionální disparity. Jejich nejvyšší podíl charakterizoval správní obvod ORP Olomouc (39,7 %). Nejnižší podíl náležel správnímu obvodu ORP Konice (33,1 %). Olomoucký kraj se přiřadil k deseti krajům, ve kterých žilo více vdaných žen než svobodných. Ačkoliv bylo zastoupení vdaných žen v kraji nad republikovým průměrem (37,4 %), bylo až 9. nejvyšší mezi 14 kraji. Jejich relativně nejvyšší podíl byl obdobně jako u mužů v obcích do 5 tis. obyvatel. V územním detailu náležely mezní hodnoty správním obvodům ORP Konice (43,1 %) a Jeseník (35,9 %). Podíl rozvedených žen téměř odpovídal republikovému průměru (12,9 %) a byl 8. nejvyšší v žebříčku krajů. Analogicky s muži žilo relativně nejvíce rozvedených žen na Jesenicku (14,1 %), relativně nejméně jich bydlelo na Konicku (8,6 %).

K rozhodnému okamžiku Sčítání 2021 žilo v Olomouckém kraji 4,9krát více vdov (37,7 tis.) než vdovců (7,8 tis.). Podíl ovdovělých žen byl v kraji vyšší než v České republice (11,2 %) a 4. nejvyšší mezi 14 kraji. Relativně nejvyšší zastoupení vdov bylo v ženské populaci správního obvodu ORP Konice (15,1 %). Na opačném pólu pořadí se umístil správní obvod ORP Olomouc (10,1 %).

K cenným výstupům sčítání patří struktura obyvatelstva podle nejvyššího dosaženého vzdělání v územním detailu. **K 26. 3. 2021 žilo v kraji 521 624 osob starších 15 let, z toho 174 363 osob se středním vzděláním vč. vyučení (bez maturity).** Jejich podíl na obyvatelstvu 15+ tvořil 33,4 % a byl vyšší než republikový průměr (31,0 %). S rostoucí velikostí obcí zastoupení obyvatel s tímto vzděláním spíše klesal. Relativně nejvíce osob se středním vzděláním vč. vyučení (bez maturity), a to 40,5 %, žilo v nejmenší kategorii obcí do 500 obyvatel, kterou v Olomouckém kraji reprezentovalo 182 obcí. Zcela nejméně jich naopak bydlelo v Olomouci (23,1 %). Tato skutečnost se promítla do územních disparit v Olomouckém kraji. Nejvyšší podíl středoškoláků s vyučením (bez maturity) náležel správnímu obvodu ORP Konice (42,9 %). Jejich nejnižší podíl naopak příslušel správnímu obvodu ORP Olomouc (26,9 %).

Druhou nejčetnější skupinu v kraji tvořilo 160 512 osob s úplným středním vzděláním (s maturitou), vč. nástavbového a pomaturitního. Jejich podíl na obyvatelstvu 15+ představoval 30,8 %, což prakticky souhlasilo s republikovým průměrem (30,9 %). V porovnání s předchozí vzdělanostní kategorií bylo rozložení osob s úplným středním vzděláním (s maturitou), vč. nástavbového a pomaturitního, v populaci mnohem rovnoměrnější. Výrazně nižší rozdíly byly zjištěny jak mezi kraji, tak mezi správními obvody nebo velikostními skupinami obcí v Olomouckém kraji. Z hlediska správních obvodů ORP v kraji náležely mezní hodnoty Olomoucku (32,3 %) a Konicku (27,0 %). Zvýšený podíl vykazala města nad 20 tis. obyvatel (33,3 %).

V Olomouckém kraji žilo 81 795 osob s vysokoškolským vzděláním, tj. 15,7 % z krajské populace starší 15 let. Ačkoliv zjištěný podíl vysokoškoláků nedosahoval republikového průměru (17,6 %), byl 4. nejvyšší

v mezikrajském srovnání. Hodnotu republikového průměru navýšila především Praha, ve které třetina obvykle bydlící populace disponovala vysokoškolským diplomem. Žebříček krajů uzavřel s podílem 9,6 % kraj Karlovarský, ve kterém nesídlí žádná vysoká škola. V rámci Olomouckého kraje vynikalo postavení krajského města Olomouce s podílem 26,9 %. V územním detailu žilo relativně nejvíce vysokoškoláků ve správním obvodu ORP Olomouc (23,1 %). Relativně nejméně jich bylo ve správním obvodu ORP Konice (9,5 %).

Další významnou charakteristikou populace je její ekonomická aktivita. **Z celkového počtu 619 788 obvykle bydlícího obyvatelstva v Olomouckém kraji tvořilo 317 949 osob pracovní sílu.** Podíl pracovní síly činil 51,3 % a byl 4. nejnižší v mezikrajském srovnání. S výjimkou Prahy (58,9 %) nebyly rozdíly mezi kraji příliš významné. Po hlavním městě byl 2. nejvyšší podíl pracovní síly v kraji Středočeském (53,6 %) a zcela nejnižší byl v kraji Ústeckém (50,8 %). V rámci Olomouckého kraje přesáhl republikový průměr (52,9 %) pouze správní obvod ORP Olomouc (53,7 %). Nejnižší podíl pracovní síly byl zjištěn na Konicku (48,4 %). **Mimo pracovní sílu bylo v Olomouckém kraji 295 909 osob,** tj. 47,7 % krajské populace. Téměř polovinu z nich tvořili nepracující důchodci (146 073 osob) a necelou třetinu žáci a studenti (87 418 osob).

Pracovní sílu v Olomouckém kraji tvořilo 301 779 zaměstnaných (94,9 %) a 16 170 nezaměstnaných (5,1 %). Mezi zaměstnanými bylo 236 853 zaměstnanců (tj. 78,5 %), 34 821 osob pracujících na vlastní účet (tj. 11,5 %) a 3 461 zaměstnavatelů (tj. 1,1 %). V případě 26 644 zaměstnaných osob (tj. 8,8 %) nebylo postavení v zaměstnání zjištěno. Zastoupení zaměstnanců s bydlištěm v kraji bylo vyšší než v celé České republice (76,1 %) a 4. nejvyšší mezi 14 kraji. Zcela nejvyšší bylo v kraji Moravskoslezském (79,2 %). Nejnižší podíl zaměstnanců byl mezi zaměstnanými z Prahy (70,5 %) a kraje Karlovarského (70,1 %), kde však bylo relativně nejvíce nezjištěných hodnot v republice. V rámci kraje byl zvýšený podíl zaměstnanců v blízkosti klíčových zaměstnavatelů s často nadregionálním významem. Nejvyšší byl ve správních obvodech ORP Uničov (82,1 %) a Mohelnice (82,1 %). Míra zastoupení osob pracujících na vlastní účet byla k míře zastoupení zaměstnanců často zrcadlově obrácená. Krajský podíl osob samostatně výdělečně činných byl republikově podprůměrný (13,6 %) a 3. nejnižší v mezikrajském srovnání. Mezní hodnoty příslušely Praze (18,5 %) a kraji Moravskoslezskému (11,0 %). Z pohledu správních obvodů ORP Olomouckého kraje byl nejvyšší podíl osob pracujících na vlastní účet na Jesenicku (15,7 %) a nejnižší na Mohelnicku (8,5 %). Podíl nezaměstnaných osob na pracovní síle byl v kraji vyšší než v České republice (4,9 %) a 5. nejvyšší mezi 14 kraji. V 7 ze 13 správních obvodů ORP Olomouckého kraje bylo zastoupení nezaměstnaných osob nižší než hodnota republikového průměru. Nejnižší bylo na Litovelsku (3,4 %) a nejvyšší na Jesenicku (8,3 %).

Podle odvětví ekonomické činnosti CZ-NACE působilo nejvíce zaměstnaných osob s bydlištěm v kraji v průmyslu (90 881 osob, tj. 30,1 %). S odstupem následovala odvětví velkoobchodu a maloobchodu, opravy a údržby motorových vozidel (33 207 osob, tj. 11,0 %), zdravotní a sociální péče (25 307 osob, tj. 8,4 %), vzdělávání (22 208 osob, tj. 7,4 %), stavebnictví (21 476 osob, tj. 7,1 %) nebo veřejné správy a obrany a povinného sociálního zabezpečení (20 732 osob, tj. 6,9 %). V porovnání s Českou republikou pracovalo relativně více zaměstnaných z Olomouckého kraje v průmyslu (o 2,9 procentního bodu) a naopak relativně méně v informačních a komunikačních činnostech (o 1,7 procentního bodu). Relativně nejvíce zaměstnaných osob v průmyslu bylo mezi zaměstnanými ze správního obvodu ORP Mohelnice (50,7 %) a Uničov (41,3 %). Nejnižší podíl příslušel správnímu obvodu ORP Olomouc (21,4 %).

Z počtu 301 779 zaměstnaných osob (vč. pracujících žáků a studentů) jich 56 930 (tj. 18,9 %) pracovalo na adrese svého obvyklého pobytu. Další 75 863 zaměstnaných osob (tj. 25,1 %) za práci cestovalo pouze v rámci obce, ve které bylo jejich obvyklé bydliště. **Mimo obec svého obvyklého pobytu za prací vyjždělo 133 908 osob, tj. 44,4 % ze zaměstnaných osob bydlících v Olomouckém kraji.** Nejčastěji se jednalo o osoby vyjíždějící do jiné obce stejného okresu (92 602 osob). Hranice okresů překonávalo při cestě na pracoviště 21 869 osob, přes hranici kraje cestovalo 17 408 osob a do zahraničí 2 029 osob. Bez stálého pracoviště bylo 27 013 zaměstnaných osob (tj. 9,0 %) a v případě 8 065 zaměstnaných osob (tj. 2,7 %) nebylo místo pracoviště zjištěno.

S rostoucí velikostí obcí se podíl zaměstnaných osob vyjíždějících za prací mimo obec svého obvyklého pobytu výrazně snižoval. Zatímco v obcích do 500 obyvatel takto vyjíždělo 70,8 % zaměstnaných, z krajského sídla Olomouce vyjíždělo za hranice města pouze 17,5 % zaměstnaných. V okresech Olomouc a Jeseník

převažovali mezi zaměstnanými lidé pracující v obci svého obvyklého pobytu nad lidmi vyjíždějícími mimo svou obec. V okresech Prostějov, Šumperk a Přerov byla převaha opačná. Nejnižší podíl osob vyjíždějících za hranice obce svého obvyklého bydliště žil v okrese Jeseník (38,6 %), naopak nejvyšší podíl byl zjištěn v okrese Prostějov (49,7 %). Z celkem 209 771 vyjíždějících zaměstnaných osob žijících v Olomouckém kraji uvedlo 198 550 osob (tj. 94,7 %) hlavní dopravní prostředek. **Z těchto osob používalo 54,8 % vyjíždějících automobil jako řidič.** Pouze pěšky chodilo do práce 13,0 % zaměstnaných se zjištěným způsobem dopravy. Dalších 8,4 % jezdilo na kole, 6,9 % využívalo autobus (kromě MHD), 6,3 % městskou hromadnou dopravu (MHD), 5,6 % cestovalo automobilem jako spolucestující a 4,3 % se dopravovalo vlakem.

Celkem 48 500 žáků a studentů (tj. 55,5 % ze všech žáků a studentů s bydlištěm v kraji) **mělo školu v obci svého obvyklého pobytu a 37 049 žáků a studentů** (tj. 42,4 %) **se muselo dopravovat do jiné obce, městyse či města.** Mimo obec svého bydliště musela cestovat většina žáků a studentů z obcí do 500 obyvatel (tj. 93,7 %). Naopak z Olomouce vyjíždělo za školou pouze 12,2 % žáků a studentů žijících v krajské metropoli. V územním detailu náležel nejvyšší podíl žáků a studentů se školou v jiné obci okresu Prostějov (49,0 %) a nejnižší podíl okresu Olomouc (36,2 %). Hlavní dopravní prostředek byl zjištěn v případě 56 817 žáků a studentů (tj. 66,4 % z celku). Mezi těmito žáky a studenty převládala chůze do školy pěšky s podílem 28,4 % a jízda autobusem (kromě MHD) s podílem 27,8 %.

K české národnosti se v dobrovolné otázce přihlásilo 358 007 obyvatel Olomouckého kraje. Z tohoto počtu uvedlo 320 710 osob (tj. 89,6 %) pouze českou národnost. Zbývajících 37 297 osob (tj. 10,4 %) se kromě národnosti české přihlásilo ještě k jiné národnosti. Moravskou národnost uvedlo 84 235 obyvatel s obvyklým pobytem v kraji (z toho 62,7 % ji uvedlo jako svou jedinou národnost). Jednalo se o 3. nejvyšší počet v mezikrajském srovnání. Ke slezské národnosti se přihlásilo 1 161 obyvatel (z toho 38,1 % se k ní přihlásilo jako ke své jediné národnosti). Celkem 7 474 obyvatel uvedlo národnost slovenskou, 1 601 obyvatel národnost ukrajinskou, 1 333 obyvatel národnost romskou a 1 068 obyvatel národnost vietnamskou. Na nepovinnou otázku o národnosti se rozhodlo neodpovědět 194 420 obyvatel, tj. 31,4 % krajské populace.

Další dobrovolnou otázkou byl zjišťován vztah k náboženské víře. **Z celkem 434 116 obyvatel Olomouckého kraje,** kteří deklarovali svůj vztah, **bylo 64,8 % osob bez náboženské víry,** 20,6 % osob věřících a hlásících se k církvi, náboženské společnosti nebo směru a 14,5 % osob věřících a nehlásících se k církvi, náboženské společnosti nebo směru. Podíl osob bez víry byl pod republikovým průměrem (68,3 %) a 5. nejnižší mezi kraji. Zastoupení osob věřících a hlásících se k církvi bylo naopak vyšší než průměr republiky (18,7 %) a 5. nejvyšší v mezikrajském srovnání. Jejich nejvyšší podíl byl v obcích do 500 obyvatel (30,2 %) a ve správním obvodu ORP Konice (39,5 %). Největší část věřících se přihlásila k Církvi římskokatolické (58 156 osob). Zastoupení osob věřících a nehlásících se k církvi bylo opět nad republikovým průměrem (13,0 %) a 5. nejvyšší mezi kraji. Nepovinnou otázku o víře se rozhodlo nevyplnit 185 672 obyvatel, tj. 30,0 % krajské populace.

Domy

Údaje o počtu domů a jejich charakteristiky byly poprvé při sčítání domů v roce 2021 získávány prostřednictvím administrativního zdroje dat, nikoliv vyplňováním dotazníku. V Olomouckém kraji bylo evidováno 145,7 tis. **domů,** z nichž bylo 126,1 tis. obydlených (tj. 86,6 % z celkového počtu domů). Na celkovém počtu obydlených domů v ČR se kraj podílel 6,5 %. Oproti výsledkům sčítání domů v roce 2011 se domovní fond rozrostl o 8,3 tis. domů (tj. o 6,0 %).

Obydlené domy zahrnovaly 112,4 tis. rodinných domů, 11,6 tis. bytových domů a 2,1 tis. ostatních budov s obydlenými byty jako jsou zařízení pro seniory, školy apod. I když převažovaly rodinné domy (89,1 % z celkového počtu obydlených budov), bydlelo v nich 55,9 % obyvatel kraje. Samozřejmě se zvětšující se velikostí obce se zvyšoval i podíl bytových domů, na malých obcích byl jejich podíl minimální, ale ve městech už tvořily čtvrtinu počtu obydlených domů (v Olomouci 27,8 %).

Podle vlastníka domu převažovaly domy ve **vlastnictví** fyzických osob (89,3 % z obydlených domů), v případě rodinných domů patřil dům fyzické osobě v naprosté většině (97,6 % z obydlených rodinných domů). Větší

počet obydlených domů byl také ve spoluvlastnictví vlastníků bytů (6,9 % z obydlených domů), což se týkalo především bytových domů (67,0 % z obydlených bytových domů). Vlastníkem domu mohla být i obec či stát (1,9 tis. domů), bytové družstvo (0,5 tis. domů) či jiná právnická osoba (1,7 tis. domů) nebo kombinace vlastníků (0,2 tis. domů). V případě 471 domů se vlastníka nepodařilo zjistit.

Z výsledků sčítání domů máme k dispozici i data o **období výstavby** či větší rekonstrukce domů. Z těchto údajů bylo vypočteno i průměrné stáří domů, které v Olomouckém kraji dosáhlo hodnoty 53,2 let. Jednalo se o 6. nejvyšší hodnotu ve srovnání 14 krajů, vyšší než republikový průměr (51,9 let). Průměrné stáří domů bylo nejnižší v obcích s počtem obyvatel od 1 000 do 5 000 osob. Nejvyšší průměrné stáří domů bylo vypočteno na Jesenicku (61,4 let) a nejnižší ve správním obvodu ORP Zábřeh (50,2 let). Za posledních 10 let byla nejnižší intenzita výstavby či rekonstrukce domů evidována právě na Jesenicku (pouze 5,0 % z počtu obydlených domů s obdobím vybudování v roce 2011 a později) a naopak nejvyšší na Šternbersku (14,8 %).

Ve dvou třetinách obydlených domů v kraji se nacházel jen jeden byt (66,4 %), další čtvrtina domů měla dva nebo tři byty (24,0 %). Větší počet bytů v domě charakterizoval necelou desetinu domů (9,4 %). Situace ve městech byla v tomto ohledu rozdílná než v menších obcích vzhledem k soustředění bytových domů, přímo ve městě Olomouci mělo více než 4 byty 28,3 % obydlených domů. Tomu odpovídal i počet domů podle počtu **nadzemních podlaží**, v krajském městě mělo více než 3 podlaží 30,8 % obydlených domů, zatímco v malých obcích byla existence takového domu opravdu výjimečná. V průměru v celém kraji mělo 88,3 % domů jedno či dvě podlaží, 6,5 % domů pak 3 až 4 podlaží a 5 a více podlaží jen 2,8 % z celkového počtu obydlených domů. Výtahem ale bylo vybaveno jen 2,1 % obydlených domů.

Podle **materiálu nosných zdí** převažoval v kraji kámen, cihly a tvárnice (u 79,6 % obydlených domů), v menší míře stěnové panely (3,6 %) anebo dřevo (1,8 %). V územním členění byl největší podíl domů z kamene, cihel, tvárníc a jejich kombinací zjištěn ve správních obvodech ORP Hranice a Zábřeh (84,9 % resp. 84,8 % z počtu obydlených domů), nejvíce panelových domů na Šumpersku (4,8 %) a nejvíce dřevěných domů na Jesenicku (4,1 %) a Šternbersku (3,0 %).

Přípoj na kanalizační síť mělo uvedeno 65,0 % obydlených domů se zjištěným způsobem odvádění odpadních vod. Se zvyšující se velikostí obcí se tento podíl zvyšoval až na 92,7 % domů v krajském městě. Stejně pravidlo platí i v případě domů se zavedeným plynem. Podíl v Olomouckém kraji činil 73,9 % z celkového počtu obydlených domů a v krajském městě mělo zaveden plyn 89,3 % domů. V republikovém pohledu mělo méně domů přípoj na kanalizační síť (64,0 % ze zjištěných) i plyn (65,5 %). Naopak byl v republice vyšší podíl domů s ústředním topením (73,6 % ze zjištěných obydlených domů podle způsobu vytápění) oproti výsledkům za kraj (72,5 % ze zjištěných).

Byty

V Olomouckém kraji bylo při sčítání 2021 evidováno 309,9 tis. **bytů**. Tvořily 5,8 % z celkového počtu bytů v České republice. Mezi sčítáními se jejich počet zvýšil o 30,6 tis. bytů. Aspoň jedna obvykle bydlící osoba byla sečtena v 259,9 tis. bytech. Ostatní byty byly zařazeny mezi neobydlené, jejich podíl na bytovém fondu (16,1 %) byl stejný jako v celé České republice. Největší podíl neobydlených bytů byl zjištěn na malých obcích, v obcích do 200 obyvatel byla neobydlena téměř třetina bytů (32,1 %), podle správních obvodů ORP byl nejvyšší podíl zaznamenán v Konici (31,8 %) a nejnižší v Uničově (12,7 %).

Polovina obydlených bytů se nacházela v **rodinných domech** (130,1 tis. bytů, tj. 50,1 %), v **bytových domech** to bylo 124,8 tis. bytů (48,0 %) a v **ostatních budovách** necelých 5 tis. bytů (1,9 % z celkového počtu obydlených bytů). Podle předpokladů největší podíl obydlených bytů v bytových domech byl zjištěn ve správním obvodu ORP Olomouc (59,0 %), jen v samotné Olomouci bylo v bytových domech situováno 78,4 % bytů. A protože podíl bytů v rodinných domech s rostoucím počtem obyvatel v obcích klesal, největší byl v nejmenších obcích do 200 obyvatel (93,9 %) a ve správním obvodu ORP Konice (86,4 %). Na rozdíl od Olomouckého kraje v číslech za Českou republiku převažovaly obydlené byty v bytových domech (54,3 %) nad počtem bytů v rodinných domech (44,1 %).

Rozložení rodinných a bytových domů v obcích a městech kraje odpovídá i rozložení **podle právního užívání bytů**. Byty ve vlastním domě převažovaly v malých obcích (75,9 % v obcích do 200 obyvatel) a s přibývajícím počtem obyvatel jejich podíl klesal (15,1 % v Olomouci). Naopak v malých obcích byl výjimečný byt v osobním vlastnictví a v krajském městě už zaujímaly tyto byty 42,7 %. Podobně i nájemný či pronajatý byt se vyskytoval ve větší míře ve větších sídlech (27,2 % v Olomouci) než na vesnici. V krajském průměru bylo 40,7 % obydlených bytů ve vlastním domě a čtvrtina v osobním vlastnictví (25,7 %). V 16,6 % případů se jednalo o nájemní nebo pronajatý byt, v 6,2 % o jiné bezplatné užívání bytu a v 3,1 % o jiný důvod užívání bytu. Oproti výsledkům z roku 2011 poklesl podíl družstevních bytů (z 8,6 % na 1,8 % v roce 2021).

Pokud bychom za **obytnou místnost** označili pokoj určený k bydlení s plochou 4 m² a více včetně kuchyně, pokud je samostatnou místností, pak v kraji bylo nejvíce obydlených bytů se 4 místnostmi - téměř jedna třetina (32,8 %). Více místností pak vykazovalo 28,3 % bytů. Naopak méně místností uvedla další třetina bytů (33,0 %), z toho pouze jednu místnost mělo jen 2,6 % bytů a 2 místnosti 8,4 % z počtu obydlených bytů. Průměrný počet obytných místností na 1 byt činil 4,0 místností a byl mírně nad republikovým průměrem (3,9 místností/byt). Opět vzhledem k vyššímu počtu obytných místností v rodinných domech (4,7 místností/byt) oproti bytovým domům (3,3 místností/byt), byl vyšší průměrný počet místností v malých obcích s postupným poklesem až na 3,5 místností na byt v Olomouci.

Ve srovnání s výsledky sčítání bytů v roce 2011 se **průměrný počet bydlících v 1 bytě** snížil z 2,52 osob na 2,29 osob v roce 2021, i když to bylo více než činil republikový průměr (2,26 osob/byt). V jedné třetině bytů žila jen jedna osoba (33,7 %), dvě osoby bydlely v 30,8 % bytů, tři osoby pak v 15,9 % bytů. Podíl bytů se 4 osobami dosáhl 14,0 % z obydlených bytů a ještě větší počet osob byl zjištěn u 5,5 % bytů.

Došlo také ke zvýšení průměrné celkové plochy bytu z 87,8 m² v roce 2011 na 89,9 m² v roce 2021. Ke zvýšení došlo u průměrné plochy obydlených bytů v rodinných domech (115,4 m²/byt), neboť průměrná celková plocha obydleného bytu v bytových domech (63,9 m²/byt) i v ostatních budovách (62,9 m²/byt) poklesla. Zvýšila se průměrná celková plocha obydleného bytu na 1 bydlící osobu (38,6 m²/osobu), ke zvýšení došlo ve všech druzích budov.

Také **technická vybavenost** obydlených bytů se zlepšila. Tři čtvrtiny bytů měly instalován plyn do bytu z veřejné sítě (75,5 % z obydlených bytů se zjištěným připojením na plyn). Vodovod v bytě uvedlo 99,5 % bytů se zjištěným připojením na vodovod, přičemž většina měla vodu z veřejné sítě (87,2 %), pouze ze soukromého zdroje mělo vodu 7,0 % obydlených bytů a kombinaci obou mohlo využívat 5,2 % bytů. Podle zjištěného způsobu odvádění odpadních vod z domu mělo 79,0 % obydlených bytů připojení na kanalizační síť. Se zvyšující se velikostí obce podle počtu obyvatel se zvyšoval i podíl bytů vybavených uvedenými technickými možnostmi.

K vytápění obydlených bytů byla pouze u 19,6 tis. bytů využívána kamna (7,9 % z obydlených bytů se zjištěným převažujícím způsobem vytápění), přičemž jejich větší zastoupení bylo v malých obcích. Naproti tomu dálkové ústřední topení z kotelny mimo dům bylo instalováno především ve velkých sídlech regionu, v kraji ho mělo zavedeno 71,2 tis. bytů (28,6 %). Ústřední domovní vytápění bylo sečteno v 52,2 tis. bytech (21,0 %), ale v kraji převažovalo v 100,3 tis. bytech ústřední vytápění s vlastním zdrojem (40,4 %). K vytápění byl mimo kotelny mimo dům (bez rozlišení paliva) používán nejčastější plyn (43,9 % z obydlených bytů se zjištěným zdrojem energie používaného k vytápění), dřevo či dřevěné pelety (12,9 %), elektřina (8,1 %) a také uhlí, koks nebo uhelné brikety (4,1 %). Pro 3,9 tis. bytů bylo hlavním zdrojem energie k vytápění tepelné čerpadlo (1,6 % bytů).

Domácnosti

Změny, ke kterým dochází ve společnosti, se projevily i ve výsledcích charakterizujících domácnosti. Stejně jako na republikové úrovni se i v Olomouckém kraji navýšil počet **hospodařících domácností** z 258,0 tis. zjištěných v roce 2011 na 280,1 tis. domácností v roce 2021, tj. nárůst o 8,6 %. Tento nárůst byl způsoben

třetinovým navýšením počtu domácností jednotlivců, zvýšeným počtem domácností nesezdaných párů a poklesem počtu domácností tvořených manželským párem nebo osamělým rodičem s dítětem.

Jednu hospodařící domácnost tvořily osoby, které obvykle společně bydlely a hospodařily, nebyli započtení jednotlivci v zařízeních a osoby bez domova. V průměru v kraji připadalo na jednu hospodařící domácnost 2,18 členů (průměr za ČR 2,15 členů). S vyšším počtem obyvatel v obcích klesal průměrný počet členů hospodařících domácností.

Většina hospodařících domácností v kraji bydlela v bytech (96,2 %), mimo byt hospodařilo 10,1 tis. domácností a 506 domácností přebývalo v zařízeních. Většinou v jednom bytě zůstávala jedna hospodařící domácnost (v 96,6 % bytů). Dvě hospodařící domácnosti v jednom bytě nebyly tak časté (u 3,1 % bytů), jejich větší podíl byl evidován spíše v menších obcích. Výjimečně bylo také zaznamenáno soužití ještě většího počtu hospodařících domácností v jednom bytě (pouze 716 bytů se 3 anebo více hospodařícími domácnostmi).

Podle výsledků sčítání v roce 2021 v kraji stále ještě ve struktuře hospodařících domácností převažují **domácnosti rodin manželských párů** (108,1 tis. domácností, tj. 38,6 % z počtu hospodařících domácností). Nicméně během 10 let se zvýšil počet **hospodařících domácností jednotlivců** o 26,3 tis. a jejich celkový počet v roce 2021 se už přibližoval počtu domácností manželských párů (105,1 tis. domácností, tj. 37,5 % z počtu hospodařících domácností). Ve výsledcích za celou republiku už byl jejich podíl vyšší (39,1 % domácností jednotlivců) a v hlavním městě Praze dokonce tvořily domácnosti jednotlivců 46,9 % z celkového počtu hospodařících domácností. Také pro Olomoucký kraj platí, že ve velkých městech kraje se vyskytovalo více domácností jednotlivců než v menších městech a obcích. Z územního pohledu byl nejvyšší podíl domácností jednotlivců na Jesenicku (41,6 % z celkového počtu hospodařících domácností) a Přerovsku (39,0 %) a nejvyšší podíl domácností manželských párů byl zjištěn na Konicku (45,4 %).

Mezi sčítáními se o dvojnásobek zvýšil podíl hospodařících domácností tvořených úplnou rodinou bez uzavření sňatku. Při sčítání v roce 2021 bylo v kraji sečteno 27,6 tis. takovýchto faktických manželství, tvořily 9,9 % z celkového počtu domácností. Mezi hospodařící domácnosti úplných rodin patřilo také 91 rodin osob stejného pohlaví, které uzavřely registrované partnerství, a 247 rodin žijících ve faktickém partnerství.

Počet neúplných rodin tvořených pouze jedním z rodičů a dítětem nebo dětmi se oproti sčítání v roce 2011 snížil a v kraji takto hospodařilo v roce 2021 celkem 30,3 tis. domácností (10,8 % z celkového počtu hospodařících domácností). Podle předpokladů převažovaly domácnosti v čele s osamělou matkou (25,7 tis.) před domácnostmi osamělého otce (4,5 tis.). Jejich podíly na celkovém počtu domácností odpovídaly republikovým výsledkům, větší podíl těchto domácností byl sledován ve větších sídlech regionu.

V kraji bylo také zařazeno mezi rodinné domácnosti 4,2 tis. domácností, které tvořilo dvě anebo více rodin, které společně hospodařily (1,5 % z celkového počtu domácností). Jejich počet se mezi sčítání také snížil a ve větší míře se vyskytovaly na venkově v malých obcích.

Nízký podíl na celkovém počtu domácností představovaly také společně hospodařící nerodinné vícečlenné domácnosti, včetně např. hospodaření jednoho prarodiče s vnoučaty. Jejich počet činil 4,5 tis. (1,6 % z celkového počtu hospodařících domácností).

Z 166,3 tis. domácností tvořených 1 rodinou (zahrnujících úplné i neúplné rodiny) vychovávalo 74,4 tis. z nich jedno nebo více **závislých dětí** (osob ve věku až do 25 let, pokud už nejsou zahrnuty mezi pracující). Jejich podíl 44,7 % byl nižší než republikový výsledek (45,8 %). Podle velikostních skupin obcí byl podíl rodin se závislými dětmi nejnižší v nejmenších obcích do 200 obyvatel (41,1 %) a nejvyšší v největším městě Olomouci (47,1 %), z územního hlediska byl nejnižší na Konicku (38,8 %) a nejvyšší ve správním obvodu obcí s rozšířenou působností Olomouc (47,4 % z hospodařících domácností tvořených jednou rodinou).

Podrobnější analýza dat SLDB 2021 i dlouhodobého vývoje bude v analytické publikaci, která bude ve všech krajích vydána na konci října 2023.

